

1727 Mali Rollaugsdatters skjebne

En varm onsdag kveld i juli 1727 vandrer en kvinne bortover myrene ved Moavollen. Det går ikke så fort, ja faktisk går det heller sakte der hun vagger av sted. Hun gikk ikke tur for nytelsens eller rekreasjonens skyld. Myggen var på sitt verste. Den ferme kvinnen gikk tur for å være alene, hun ville skjule sin tilstand. Hun klarte det best ved å ta på seg å være budeie hos Iver Johnsen Moum. Heldigvis hadde de dratt tidlig til seters den våren, og den 13 år gamle setertøsa la nok merke til at Mali ble rundere etter hvert, men sa ikke noe. Kvinnen gikk i sine tanker, grublet og fikk lite sjelefred. Hun var redd.

Kvinnen var Mali Rollungsdatter. Hun var med barn etter et kjærlighetsforhold ved Mikkelsmesse sist høst. Det ble aldri noe mer ut av forholdet. Den korte lykkerusen ble enten knust eller gutten stakk av. Mali satt igjen alene – hun måtte selv bære ansvaret og skammen. Fortvilelsen økte. Hun måtte ta et valg. Hun holdt seg mest for seg selv utover våren. Nå nærmet tiden seg, og hun mente å ha klart å skjule sin tilstand. Ved middagstider mandag fikk hun vondt. Smertene hadde tiltatt. Denne onsdagen tok Mali seg bortover heiene til en falleferdig løe – som hadde tjent som måssåbu gjennom generasjoner. Denne løa lå knapt en kilometer unna Moavollen. Her hadde hun gjort sine forberedelser. Nå var det kun å vente. Onsdagsturen var en siste sjekk. Vann og kluter var klargjort.

Fredag føler hun at tiden er inne og hun tar seg over myrene til løa. Her gjennomfører hun fødselen. Med store smerter skyver kroppen fra seg et ”fremmedlegeme”. Hun føder et dødfødt pikebarn. Først trodde hun barnet var i live – det gjorde noen rykninger, men da hun tok det opp i sine armer så hun at den lille jenta var død. Smerten, redselen og sorgen – alt kom på en gang. Tankene kom i uorden. Panikken tok henne. Til tross for sin utmattelse og faren for blødninger, mer krabbet enn gikk hun ut av løa med barnet. Kun noen meter unna la hun det mellom to små tuer og bredde mose over. Så la hun seg ned for å hvile, samle krefter og gjøre seg klar til å dra tilbake til setra.

Den enkle ”begravelsen” er ganske typisk for mange av de som fødte i dølgsmål. Hvorfor skjulte de ikke barneliket bedre ? Ønsket de å bli tatt – at det hele skulle komme for dagen ? Hvorfor gikk ikke Mali tilbake noen dager senere når tankene hadde fått virke, kreftene kommet litt tilbake – og redselen satt i system ? Hun og andre som ikke skjulte sine barnelik, måtte vite eller skjønne at et spedbarn lagt ved ei tue lett kunne bli oppdaget. Eller var troen på at rovdirene skulle skjule alle spor for dominerende? Og de som ble et offer for ”dølgsmål” visste inderlig vel hva som ventet dem dersom de ble oppdaget, nemlig ”hendømmes til at lide paa sin Hals”. Det er ikke lett å forstå. På den annen side må vi gå ut i fra at Mali og andre vi kjenner til ikke utgjorde flertallet. De fleste klarte nok å skjule sin ”forbrytelse” – en gjerning fremtvunget av en fordømmende samfunnsnorm, kanskje iverksatt av mennesker som ønsket kontroll over andre.

Fjorten dager etter at Mali Rollungsdatter fødte sitt barn og skjulte det ved ei måssåbu inne på fjellet, blir barneliket funnet av Giertrud Olsdatter og Marit Thomasdatter. Sistnevnte var fra Holtet ved Øfsti. De bekreftet i retten at de fant liket mellom to tuer overstrødd med mose.

De fortalte retten at liket var sort i ansiktet. Det var kommet mark og det luktet ille. De to sprang raskt til nærmeste seter, hvor Marit Iversdatter kom til unnsetning – og fikk barneliket ned til Moum gård. Alle fikk en mistanke til Mali, som var den eneste voksne på nabosetra. Da hun ble konfrontert av den barmhjertelige presten Johan Grøn - bekjente hun at det var hennes barn. Herr Grøn døde straks etterpå og Jens Nilssøn Parelius overtok som prest i Værnes kirke. Det forseglet trolig Malis skjebne.

Etter rettssaken ble det avsagt dom i Sandfærhus tingstue den 30.oktober 1727. Fogden Mogens Friis dømte henne til ”...at miste sin Hals og hoved at sættes paa en Stage...”. Mali Rollungsdatter ble trolig henrettet på Langøra, som strekker seg som ei avlang begrodd øy parallelt med dagens E6 i Stjørdal vest av flyplassen.